

DOI 10.18372/2786-5495.1.17336

УДК 374.28(09)

Останіна Ніна Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,

м. Ніжин, Україна

3777nina@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

***Анотація.** У статті висвітлюється важливість проблеми формування професійної компетентності фахівця дозвіллевої сфери нової генерації. Підкреслюється специфіка питання впровадження дистанційної освіти в Україні при організації навчального процесу з підготовки фахівця на базі вищої школи. Досліджується роль мотивації під час онлайн-навчання студентів і роль викладача у створенні умов стимулювання студентів для формування їхніх внутрішніх мотивів.*

***Ключові слова:** компетентність, дозвілля, мотивація.*

***Annotation.** The article highlights the importance of the problem of forming the professional competence of a new generation leisure specialist. The specifics of the issue of the introduction of distance education in Ukraine when organizing the educational process for training a specialist on the basis of a higher school are emphasized. The role of motivation during online education of students and the role of the teacher in the created conditions of stimulating students for the formation of their internal motives are investigated.*

***Key words:** competence, leisure, motivation.*

Останні події, які відбуваються в Україні, призвели до різких змін в побутових умовах життя населення, організації робочих процесів, роботі установ. Звісно, вітчизняна система освіти також переживає великі зміни. Це безпосередньо стосується й університетської освіти, мета якої залишається незмінною: формування особистості із творчим потенціалом, орієнтованої на високі професійні досягнення. За сучасними підходами ринок праці вимагає фахівця творчого самовиявлення, професійної компетентності, здатного до саморозвитку та самоосвіти. Дослідження психолого-педагогічної, науково-методичної літератури з питань формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації роботи у сфері дозвілля дітей, юнацтва, населення свідчить про наявність багатьох невирішених питань [2]. Зокрема, необхідно науково обґрунтувати структуру і зміст професійної підготовки фахівців соціально-педагогічного профілю, які працюватимуть у сфері дозвілля.

Пріоритетним напрямом культурно-мистецької освіти факультету соціальної роботи є формування професійної компетентності студентів на заняттях з організації дозвіллевой діяльності. Мета занять спрямовується на вирішення завдань, пов'язаних з майбутньою професією, тобто з організацією дозвілля різних верств клієнтів.

Питання соціально-культурної освіти в останні часи суттєво змінилися, що пояснюється орієнтацією на принципово нове розуміння культури та її ролі в освітній системі.

Сьогодні ми розглядаємо той аспект, коли освіта забезпечує зв'язок між культурою та розвитком особистості, коли освіта ефективно сприяє становленню в особистості її власної культури, а не тільки її соціального та професійного відбору. Дозвіллева діяльність у відповідності до вимог сьогодення визнається як необхідний компонент освітньо-виховного процесу і дає нам підставу порушити питання щодо необхідності підготовки фахівців сфери соціальної роботи з населенням. Саме тому, надзвичайної актуальності набули питання організації цифрового освітнього простору університету, систематизації ресурсів електронного навчання, підвищення рівня цифрової

компетентності студентської- викладацької аудиторії для забезпечення належної якості освітнього процесу.

Мета статті полягає у визначення можливих шляхів формування професійної компетентності фахівця дозвіллевої сфери нової генерації; подолання ускладнень, що виникають в процесі впровадження дистанційної освіти при організації навчального процесу з підготовки фахівця на базі вищої школи.

Для досягнення поставленої мети необхідно звернути увагу на Концепцію розвитку дистанційної освіти та на організацію дистанційного навчання в Україні [3 – 5].

Сьогодні в Україні нараховується кількість різноманітних соціокультурних спеціальностей та спеціалізацій: культуролог, педагог дозвілля, менеджер дозвілля тощо. Домінуючими ознаками спеціаліста нового статусу є висока кваліфікація, професійна компетентність, вміння моделювати різні види дозвіллевої діяльності та вирішувати принципово нові соціально-культурні завдання. Кардинальні зміни в освітньому просторі позначаються на процесах підготовки, підвищення та перекваліфікації працівників дозвіллевої сфери.

Складність професійного навчання спеціаліста дозвіллевої сфери посилюється відсутністю початкової ланки набуття фаху, що становить переважно участь майбутнього абітурієнта в творчих об'єднаннях, гуртках, у підготовці та реалізації невеличких культурно-дозвіллевих заходів.

Таким чином, проблема компетентності спеціаліста дозвіллевої сфери є сьогодні дуже важливою і пояснюється це об'єктивною потребою суспільства в особливій категорії працівників дозвіллевої сфери, професіоналів, які готові працювати у мікросоціальному середовищі, які спеціалізуються на дозвіллевій та рекреаційній проблематиці, вміють надати психолого-педагогічну допомогу клієнтам різних вікових категорій та різного соціального статусу.

Поняття «формування» розглядається як результат розвитку людини, пов'язаний з цілеспрямованими змінами особистості через виховання, освіту і навчання. Під компетентністю фахівця розуміється спеціально розроблений

комплекс знань, умінь та навичок, що набуваються у процесі навчання . Професійна компетентність майбутнього фахівця передбачає його готовність до розв'язання специфічних для обраної професії задач: конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями і навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях певної галузі діяльності, та на високому рівні професійної компетентності застосовувати теоретичні надбання на практиці.

Розглядаючи професійну компетентність з позиції акмеології, ми можемо виділити наступні підвиди:

- *спеціальна компетентність*, яка забезпечує володіння на високому рівні професійною діяльністю;

- *суспільна компетентність*, що обумовлює володіння спільною професійною діяльністю, доцільними формами спілкування;

- *особистісна компетентність*, для якої характерне оволодіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку.

На думку більшості науковців, компетентність виступає умовою розвитку і набуття зрілої форми думок, мотивів, цінностей, спрямованості особистості, яка прагне самоствердитися у власній діяльності, реалізувати творчий потенціал, проявити свої здібності, набути авторитету серед колег і сформуванню почуття поваги до самого себе. Аналіз робіт науковців (О. Власенко, Т. Лях, І. Петрова, І. Романюк, Н. Яременко та ін.) дозволив визначити, що до групи загальної компетентності належать особистісні (світоглядна, морально-етична, функціонально-поведінкова, соціокультурна, міжособистісна взаємодія, а також рефлексивна). Характеристика вищеназваних видів компетентності дає підстави зазначити, що їх наявність у фахівця, на нашу думку, може бути показником рівня якості професійної готовності самого фахівця для включення у професію. Також, важливо зазначити, що фахівець із соціальної роботи – це особа, якій притаманні необхідні інтелектуальні, моральні, особистісні якості для виконання універсального виду дозвілєвої діяльності у соціальній сфері.

Отже, висвітлюючи порушене питання, звернімо увагу на те, що необхідною основою професійної діяльності соціального працівника сфери

дозвілля є компетентність і професіоналізм. У даному випадку компетентність означає відповідність рівня знань і умінь змісту виконання посадових обов'язків у досягненні мети. Підготовка студентів до професійної діяльності має орієнтувати їх на набуття характерних рис професіоналізму, притаманних фахівцю в роботі, які гарантуються поєднанням в одне ціле знань, умінь, досвіду при практичній діяльності у прийнятті цілісних рішень. Таким чином, і компетентність, і професіоналізм забезпечуються базовою освітою, самоосвітою у процесі практичної діяльності, вивченням досвіду, своєчасним підвищенням кваліфікації.

Крім того, варто зазначити, що професійна підготовка фахівця соціальної роботи у сфері дозвілля має будуватися на основі кваліфікаційних вимог що поєднують у собі сукупність професійних вимог, ціннісних професійних орієнтацій. Ми маємо орієнтувати студентів на те, що в цілому, соціальному працівникові притаманна багатофункціональна роль. Він одночасно може бути посередником, партнером, консультантом, радником, організатором тощо. Разом з тим, при підготовці фахівця соціальної сфери, необхідно орієнтувати його на те, що соціальна робота, як вид суспільної діяльності, покликана виконувати низку надзвичайно важливих завдань:

- покращення соціального самопочуття людини,
- вдосконалення умов та якості життя кожного, хто опинився в скрутних умовах перебування,
- забезпечення функціонування соціальної системи захисту та підтримки нужденних та ін.

Вивчення питання вказує на те, що основним інструментом у підготовки фахівця є компетентнісний підхід в освітньому процесі, мета якого - сформувати професійно-необхідні компетентності відповідно до вимог ринку праці та особистих потреб кожного здобувача як майбутнього фахівця. Ми маємо орієнтуватись на те, що у процесі здобуття професійної освіти студентами, у формуванні їхньої професійної компетентності базовими є:

- *комунікативна компетенція* (володіння технологіями спілкування різними мовами; здатність особистості будувати мовленнєву поведінку у професійному колі);

- *когнітивна компетенція* (потреба самореалізації та самовдосконалення);

- *спеціальна компетенція* (рівень готовності фахівця до виконання професійного обов'язку).

Пріоритетним напрямом підготовки фахівця сфери дозвілля є формування професійної компетентності студентів на заняттях з організації дозвіллевої діяльності, спрямованих на вирішення завдань пов'язаних з майбутньою професією, тобто з роботою з організації дозвіллевої діяльності з клієнтами різних верств населення. Підготовка майбутнього фахівця дозвіллевої сфери у навчальному процесі орієнтує студентів на засвоєння теоретичних й методологічних основ педагогіки дозвілля, історії її становлення та формування, набуття ними вмінь здійснювати психолого-педагогічну діагностику та дозвіллеве прогнозування, формування навичок проведення науково-педагогічного дослідження з питань виявлення інтересів занять у вільний час; формування майстерності організовувати та проводити дозвіллеві заходи для різновікової аудиторії клієнтів. Зазначені вище компетенції мають формуватися у студентів протягом усього навчання, як під час вивчення спеціальних дисциплін, так і в практичній дозвіллевій діяльності.

В умовах сьогодення з появою гострої необхідності використання інтернет технологій (у 2020 році з початком пандемії, особливо гостро постала потреба у модернізації системи електронного навчання), коли студентам необхідно здобувати вищу освіту не тільки в аудиторії закладу освіти, а й в інших умовах перебування, активно впроваджується дистанційна форма навчання [1]. Зокрема, нині особливої актуальності набуває проблема створення й узгодження стандартів компетентнісно-світоглядного змісту та інформаційно-комунікаційного освітнього середовища. Тільки внаслідок таких узгоджень стануть можливими оптимізація та результативність будь-якої процедури навчання і, зрештою, оволодіння методологією знань [5]. І саме сьогодні

найбільш гостро відчуваються всі плюси і мінуси дистанційної освіти. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що за умови дистанційного навчання не зменшується активна роль викладача, оскільки він має визначити рівень знань, який має отримати здобувач та приймати рішення щодо коригування програми навчання задля кращого засвоєння ним матеріалу.

Серед важливих проблем та недоліків дистанційної форми освіти в Україні варто виділити недостатній безпосередній контакт між викладачем та студентом через надзвичайні події. До того ж, в Україні склалася ситуація, коли бажаючих отримати дистанційну освіту кожного часу стає дедалі більше. Погоджуємося з думкою більшості практиків, що з метою оптимізації умов дистанційного навчання слід сформувавши певну систему, яка передбачатиме інше розуміння сутності дистанційного навчання, ролі викладача і студентів у цьому процесі. Для цього можна запозичувати закордонний досвід організації дистанційних курсів. Для більшої оперативності встановлення взаємовідносин викладача і студентів бажано за можливості розглянути переоснащення робочих місць викладача і студентів. Проте, незважаючи на недоліки, вважаємо технології дистанційного навчання дієвим засобом пізнання.

Актуальність питання визначається й необхідністю розглянути роль мотивації студентів до навчання, яке відбувається на основі дистанційних освітніх технологій. Через об'ємний обсяг інформації інколи складно мотивувати студента до навчання, систематичної самостійної роботи, пошуку нової інформації. Але, слід враховувати той факт, що мотиваційними процесами в навчанні студентів можна управляти, а саме: створювати умови через стимулювання студентів для формування їхніх внутрішніх мотивів.

Висновки. Отже, питання формування професійної компетентності фахівця дозвілєвої сфери є актуальним і потребує особливого підходу до його реалізації. На думку більшості представників наукового та викладацького кола сучасна система вищої освіти є одним із найголовніших чинників зростання якості підготовки та випуску конкурентоспроможних фахівців на ринок праці,

які мають знання, вміють вирішувати комплексні задачі, можуть створювати та поділяти цінності суспільства.

Проте, для того, щоб вища освіта в країні сприяла оптимізації процесу вирішення важливих питань у підготовці фахівців, є необхідність аналізу й урахуванню актуальних світових тенденцій розвитку вищої освіти, вирішення питань підготовки кадрів у сучасному контексті.

Не дивлячись на сучасний етап важких історичних подій для країни, майбутнє пред'являє до випускників вищої школи нові, більш високі вимоги: суспільство сподівається на висококваліфікованих професіоналів з творчим підходом до роботи, із багатим ресурсом знань, здатними до саморозвитку та самоосвіти.

За такого підходу на особливу увагу заслуговують основні напрями розвитку професійної освіти: підвищення статусу освіти, відкрита конкуренція між освітніми закладами, упровадження нових технологій в освітній галузі, модернізація методів навчання.

Список використаних джерел

1. Буйницька О.П. Модернізація системи електронного навчання університету до потреб учасників освітнього процесу *Електронне наукове фахове видання Відкрите освітнє середовище сучасного університету*, 2020. № 9. С. 1- 14.

2. Ковальчук Т. Концептуальна модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до організації роботи у сфері дозвілля. *Вісник Національного університету оборони України. Питання педагогіки*. Вип.1 (38). 2014. С. 76–81.

3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Затверджено Постановою Міністерства освіти і науки України 20 грудня 2000 р. URL: https://vnmu.edu.ua/downloads/other/konc_rov_dystan_osv.pdf

4. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. В. І. Шуляра. Миколаїв : ОППО, 2020. 108 с.

5. Щодо організації дистанційного навчання: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-609 від 02.11.2020 р. URL: <file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/5f9fdc9533fa9480698564.pdf>